KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 21.9.2009
KOM(2009) 487 v konečnom znení

SPRÁVA KOMISE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Správa o pokroku pri zabezpečovaní kvality v oblasti vysokoškolského vzdelávania

SPRÁVA KOMISE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Správa o pokroku pri zabezpečovaní kvality v oblasti vysokoškolského vzdelávania

(Text s významom pre EHP)

1. ÚVOD

Zabezpečovanie kvality v oblasti vysokoškolského vzdelávania je ťažiskom úsilia o vybudovanie súvislého, zlučiteľného a príťažlivého európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania (European Higher Education Area, ďalej len „EHEA") v súlade s cieľmi celoeurópskeho bolonského procesu. V poslednom desaťročí sa v Európe aj v celom svete zvýšil záujem o zvyšovanie kvality v oblasti vysokoškolského vzdelávania. S globalizáciou, hospodárskym začleňovaním a zvyšujúcou sa akademickou a profesionálnou mobilitou sa zvyšuje potreba uznávania kvalifikácií mimo krajiny, ktorá ich udeľuje. S poskytovaním vysokoškolského vzdelávania „bez hraníc" sa stáva čoraz významnejším cezhraničné zabezpečovanie kvality. Vznik tzv. „tovární na diplomy" (falošných univerzít predávajúcich falošné „diplomy" na internete) spôsobuje, že je veľmi dôležité odlíšiť oprávnené vzdelanie nadobudnuté v zahraničí od pochybných kvalifikácií. Zabezpečovanie kvality pomáha zvyšovať transparentnosť a dôveryhodnosť vysokoškolského vzdelávania pre európskych občanov a zamestnávateľov, ako aj pre študentov a vedcov z iných kontinentov.

V rámci lisabonskej stratégie Európska komisia vyzvala na modernizáciu študijných programov a účinnejšie financovanie a riadenie vysokoškolského vzdelávania. Uznala dôležitosť bolonských reforiem vrátane zabezpečovania kvality[1]. Vypracovali sa dve odporúčania Európskeho parlamentu a Rady na podporu zabezpečovania kvality v oblasti vysokoškolského vzdelávania. V prvom odporúčaní z roku 1998[2] sa vyzývalo na podporu a v prípade potreby na vytváranie transparentných systémov zabezpečovania kvality. Druhé odporúčanie z februára 2006 sa zaoberalo ďalšou európskou spoluprácou pri zabezpečovaní kvality v oblasti vysokoškolského vzdelávania[3].

Účelom odporúčania z roku 2006 bolo podnietiť, aby inštitúcie vysokoškolského vzdelávania EI)zavádzali alebo rozvíjali vnútorné systémy zabezpečovania kvality a aby agentúry zabezpečujúce kvalitu alebo akreditačné agentúry uplatňovali v tejto oblasti európske normy a usmernenia na zabezpečovanie kvality[4]. Zástupcovia vnútroštátnych orgánov, vysokoškolský sektor, agentúry zabezpečujúce kvalitu a akreditačné agentúry spolu so sociálnymi partnermi boli takisto vyzvaní, aby vytvorili „európsky register agentúr zabezpečujúcich kvalitu", ktorý by inštitúciám vysokoškolského vzdelávania umožnil, aby si spomedzi agentúr v registri vybrali tú agentúru, ktorá spĺňa ich potreby a profil. V odporúčaní sa takisto vyzývalo, aby členské štáty umožnili inštitúciám vysokoškolského vzdelávania uchádzať sa o akreditáciu u agentúr registrovaných mimo ich domovskej krajiny, aby

---

1 KOM(2005) 152 v konečnom znení z 20.4.2005.
2 Odporúčanie 98/561/ES z 24. septembra 1998 (Ú. v. ES L 270, 7.10.1998).
3 Odporúčanie 2006/143/ES z 15. februára 2006 (Ú. v. EÚ L 64, 4.3.2006).
4 Prijaté na konferencii o bolonskom procese na úrovni ministrov v Bergene v roku 2005, pozri http://www.enqa.eu/pubs_esg.lasso

agentúry zabezpečujúce kvalitu navzájom spolupracovali s cieľom vybudovať vzájomnú dôveru a aby verejnosť mala prístup k hodnoteniu, ktoré agentúry vykonali.

V odporúčaní z roku 2006 sa vyzývalo, aby Komisia:

(1) *pokračovala v úzkej spolupráci s členskými štátmi vo svojej podpore spolupráce medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, agentúrami zabezpečujúcimi kvalitu a akreditačnými agentúrami, príslušnými orgánmi a inými subjektmi pôsobiacimi v tejto oblasti;*

(2) *každé tri roky predložila správu o pokroku dosiahnutom vo vývoji systémov zabezpečovania kvality v rôznych členských štátoch a o činnostiach v oblasti spolupráce na európskej úrovni.*

Toto je prvá správa o pokroku dosiahnutom za prvé tri roky. Analyzuje sa v nej situácia na vnútroštátnej, európskej a medzinárodnej úrovni a navrhujú sa oblasti ďalšieho rozvoja.

2. VÝZNAMNÉ PRVKY VÝVOJA NA VNÚTROŠTÁTNEJ ÚROVNI

V tomto oddiele správy sa opisuje úloha externého zabezpečovania kvality, súčasná situácia a skúsenosti s normami zabezpečovania kvality.

2.1. Úloha externého zabezpečovania kvality

V odporúčaní z roku 2006 sa uznáva, že hlavnú zodpovednosť za kvalitu vysokoškolského vzdelávania majú samotné inštitúcie vysokoškolského vzdelávania. Cieľom vnútorných systémov zabezpečovania kvality inštitúcií vysokoškolského vzdelávania je sledovať a podporovať kvalitu a rozvíjať skutočnú „kultúru kvality“. Často im však chýba požadovaná nezávislosť a verejná prístupnosť, aby boli zainteresované strany informované transparentným a zodpovedným spôsobom. Poskytovanie takýchto informácií je úlohou externého zabezpečovania kvality, ktoré je hlavným cieľom odporúčania a ktoré vykonávajú nezávislé agentúry zabezpečujúce kvalitu.

Externé zabezpečovanie kvality môže pozostávať:

- z hodnotenia („auditu“) kvality danej inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, jej programov alebo oddelení,
- z porovnania kvality na rôznych inštitúciách vysokoškolského vzdelávania v danej oblasti/disciplíne („referenčné porovnávanie“),
- zo zaručenia plnenia určitých preddefinovaných „noriem“ kvality („akreditácia“),
- z udelenia rôznych pečatí kvality, ktoré sú zvyčajne určené na to, aby označovali vysokú kvalitu alebo „excelentnosť“.

2.2. Rôznorodý charakter zabezpečovania kvality v Európe

Mnohé inštitúcie vysokoškolského vzdelávania v Európe si budujú svoju „kultúru kvality“ a vnútorné systémy zabezpečovania kvality najmä prostredníctvom medziinštitucionálnej

spolupráce, vzájomnej pomoci a referenčného porovnávania[5]. Tento pozitívny vývoj by sa mal ďalej podporovať.

Vznik nových agentúr a sietí zabezpečujúcich kvalitu je najvýznamnejším prvkom vývoja na európskej úrovni. Tento trend sa začal po odporúčaní z roku 1998, ale rozšíril sa a zrýchlil v ostatných rokoch. V súčasnosti sú agentúry zabezpečujúce kvalitu takmer vo všetkých krajinách EHEA, hoci sú pomerne rôznorodé, pokiaľ ide o veľkosť, rozsah pôsobnosti, štatút, zameranie a medzinárodný aspekt. Mnohé sú malé, novovytvorené len s obmedzenými skúsenosťami a obmedzenou európskou/medzinárodnou pôsobnosťou. Až na niekoľko výnimiek sa ich právomoci obmedzujú na vlastnú krajinu (a niekedy na vlastný región): len veľmi málo z nich je aktívnych mimo vlastného územia. Väčšina agentúr sa zameriava na hodnotenie programov, ale čoraz viac sa ich zaoberá akreditáciami alebo auditmi inštitúcií[6].

V hodnotiacej správe bolonského procesu z roku 2009[7] sa potvrdzuje, že inštitúcie vysokoškolského vzdelávania vo väčšine krajín aktívne pracujú na zavedení súvislých vnútorných systémov zabezpečovania kvality a dávajú ich do súladu s postupmi externého hodnotenia. Pre väčšinu krajín je hlavnou výzvou navrhnúť postupy hodnotenia, ktorými by sa merali vzdelávacie výstupy. V hodnotiacej správe sa používajú tri ukazovatele na meranie pokroku v oblasti zabezpečovania kvality:

- *Štádium vývoja externého zabezpečovania kvality:* Krajiny dosahujú najlepšie výsledky, ak majú externý systém, ktorý sa vzťahuje na všetky inštitúcie, pôsobiaci v súlade s európskymi normami a usmerneniami na zabezpečovanie kvality.

- *Úroveň zapájania študentov:* Krajiny dosahujú najlepšie výsledky, ak sa študenti zapájajú do správy vnútroštátnych orgánov zabezpečujúcich kvalitu, do externých prieskumov inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a/alebo programov, do vnútorných procesov zabezpečovania kvality a do prípravy sebahodnotiacich správ.

- *Úroveň medzinárodnej účasti:* Krajiny dosahujú najlepšie výsledky, ak v rámci externých prieskumov inštitúcií a/alebo programov, pri správe vnútroštátnych orgánov zabezpečujúcich kvalitu a pri externých hodnoteniach vnútroštátnych agentúr zabezpečujúcich kvalitu existuje medzinárodná účasť.

Príkladom členských štátov, ktoré dosahujú podľa týchto troch ukazovateľov dobré výsledky, sú Belgicko, Česká republika, Dánsko, Fínsko, Holandsko, Írsko, Maďarsko, Nemecko, Nórsko, Rakúsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko a Švédsko.

Prieskum ENQA z roku 2008[8] naznačuje, že hoci má väčšina agentúr vnútroštátne „kompetencie“, nie je to vždy tak. V niektorých krajinách majú rôzne časti vysokoškolského sektora rozličné agentúry, napr. v Nemecku sa pod akreditačnou radou vytvoril skutočný trh s viacerými „súťažiacimi“ agentúrami. Väčšina agentúr zabezpečujúcich kvalitu sa nachádza v období zmien vyvolaných bolonským procesom a medzinárodným kontextom. Ďalším

---

5 Trends V, Universities shaping the EHEA (Trendy V, Univerzity formujú EHEA), EUA, 2007.

6 Quality Procedures in the EHEA and Beyond, 2nd ENQA Survey, ENQA, (Postupy zabezpečovania kvality v EHEA a mimo neho, 2. prieskum ENQA), 2008.

7 http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Stocktaking_report_2009_FINAL.pdf

8 Quality Procedures in the EHEA and Beyond – Second ENQA Survey (Postupy zabezpečovania kvality v EHEA a mimo neho – Druhý prieskum ENQA), 2008.

významným prvkom vývoja je zvyšujúca sa angažovanosť zainteresovaných strán v oblasti zabezpečovania kvality.

2.3. Skúsenosti s normami a usmerneniami na zabezpečovanie kvality

Európske normy a usmernenia na zabezpečovanie kvality boli prijaté v roku 2005. Skladajú sa z troch častí: zo zásad pre vlastný vnútorný systém zabezpečovania kvality inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, z noriem pre externé hodnotenie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a ich programov zo strany agentúr a z noriem týkajúcich sa zabezpečovania kvality samotnými agentúrami. Majú byť „generickým“ spoločným referenčným prvkom s určitým priestorom na výklad v kontexte rôznych krajín, disciplín a inštitúcií.

Informovanosť o normách kvality sa v jednotlivých krajinách a oblastiach líši, získali sa však značné skúsenosti s ich uplatňovaním: tisícky ľudí (zamestnancov univerzít a vysokých škôl, odborníkov, študentov, zástupcov podnikateľskej sféry a občianskej spoločnosti) sa zapojili do procesov sebahodnotenia, pôsobili v hodnotiacich komisiách alebo boli oslovené počas hodnotiacich návštev. Zapájanie študentov do zabezpečovania kvality ako základná požiadavka v EHEA sa v ostatných rokoch presadzuje, hoci sa táto účasť často obmedzuje len na určité aspekty alebo postupy[9]. Zapájanie zástupcov podnikateľskej sféry a osôb s inou štátnou príslušnosťou sa pri vnútornom a externom zabezpečovaní kvality značne líši a je vo všeobecnosti výraznejšie v prípade hodnotiacich komisií agentúr ako v prípade ich rozhodovacích orgánov.

Vymedzenie noriem na zabezpečovanie kvality sa priebežne vyvíja. Príkladom je organizovanie seminárov skupinou E4[10] k takým otázkam, ako je využívanie vzdelávacích výstupov, väzba na kvalifikačné rámce, uverejňovanie správ o zabezpečovaní kvality, uznávanie predchádzajúceho vzdelania, nadnárodné vzdelávanie, internacionalizácia postupov a spolupráca a zlučiteľnosť s ostatnými oblasťami sveta.

Normy predstavujú užitočné generické referenčné prvky, v rôznych krajinách, agentúrach a inštitúciách vysokoškolského vzdelávania sa však stále vykladajú rôznym spôsobom. Považujú sa buď za kontrolný zoznam formálnych požiadaviek, za kódex osvedčených profesionálnych postupov, alebo za nezáväzné usmernenia. Názor, že agentúry by mali skôr dosahovať celkový súlad, ako spĺňať každú z noriem, sa zdá byť racionálny, vytvára však priestor na širokú škálu výkladov.

Skúsenosti európskych inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a agentúr zabezpečujúcich kvalitu s normami kvality sa ešte stále zväčša obmedzujú na „tradičné“ počiatočné vysokoškolské vzdelávanie, aj keď sa v určitých vnútroštátnych kontextoch venovala v istej miere osobitná pozornosť diaľkovému vzdelávaniu. Celkovo však nadnárodné vzdelávanie vo všetkých svojich formách, kvalifikácie z ďalšieho vzdelávania celoživotného vzdelávania všeobecne, krátke cykly vysokoškolského vzdelávania, diaľkové vzdelávanie a elektronické vzdelávanie zostávajú mimo rozsahu pôsobnosti zabezpečovania kvality.

Treba takisto poznamenať, že napriek skutočnosti, že „európske normy a usmernenia“ sa vypracovali v kontexte bolonského procesu, neuvádza sa v nich dôležitosť plnenia základných

---

9 Bologna with Student eyes (Bologna očami študentov), ESU, 2009.

10 Zložená z ENQA, Európskeho združenia univerzít (EUA, www.eua.be), európskych zväzov študentov (ESU, www.esib.org) a Európskeho združenia pre inštitúcie vysokoškolského vzdelávania (EURASHE, www.eurashe.eu).

požiadaviek EHEA (napr. pokiaľ ide o kvalifikačný rámec alebo využívanie ECTS[11]) a hlavné priority (ako zamestnateľnosť a mobilita).

3. VÝZNAMNÉ PRVKY VÝVOJA NA EURÓPSKEJ A MEDZINÁRODNEJ ÚROVNI

V tomto oddiele správy sa hodnotí európsky vývoj v oblasti zabezpečovania kvality a uvádzajú sa medzinárodné trendy, ktoré formujú prácu v tejto oblasti.

3.1. Výrazný nárast infraštruktúry v oblasti zabezpečovania kvality v Európe

Zvyšovanie počtu agentúr zabezpečujúcich kvalitu viedlo k výraznému rozvoju sietí v oblasti zabezpečovania kvality. Komisia podporuje Európske združenie na zabezpečovanie kvality vo vysokoškolskom vzdelávaní ((European Association of Quality Assurance in Higher Education, ďalej len „ENQA“)[12] vytvorené v roku 2000. Počet jeho členov sa rýchlo zvýšil na 48 riadnych členov z 23 rôznych krajín. „Skupina E4“ navrhla európske normy a usmernenia na zabezpečovanie kvality prijaté v roku 2005. Táto skupina takisto zorganizovala semináre, na ktorých sa hodnotili rôzne kľúčové otázky zabezpečovania kvality. Rozličné regionálne združenia agentúr pôsobia napr. v strednej/východnej Európe alebo v severských krajinách. Európske konzorcium pre akreditáciu ((European Consortium for accreditation, ďalej len „ECA“)[13], ktoré má 15 členských organizácií z 10 krajín, sa aktívne snaží o vzájomné uznávanie akreditačných rozhodnutí medzi svojimi členmi.

---

11 Európsky systém prenosu a zhromažďovania kreditov.

12 www.enqa.eu

13 www.ecaconsortium.net

Osvedčený postup

V rámci konzorcia akreditačných agentúr ECA viedlo budovanie dôvery na základe intenzívnej spolupráce k prvej sérii dvojstranných dohôd o uznávaní akreditačných rozhodnutí a k prvému experimentu, pri ktorom sa tieto rozhodnutia verejne sprístupnili na internete prostredníctvom databázy financovanej Európskou komisiou s názvom Qrossroads.[14]

Európsky register agentúr zabezpečujúcich kvalitu (European Quality Assurance Register, ďalej len „EQAR“)[15] je významným novým orgánom v európskej architektúre zabezpečovania kvality. Zriadila ho v roku 2008 skupina E4 s podporou Komisie ako nový právny subjekt v reakcii na stretnutie ministrov zodpovedných za bolonský proces v Londýne v roku 2007 a v súlade so zásadami uvedenými v odporúčaní z roku 2006. Register je otvorený pre agentúry pôsobiace v rámci EHEA za podmienky, že preukážu dodržiavanie európskych noriem a usmernení. Pre prijatie riadnych členov ENQA, ktorí už spĺňajú túto podmienku, existuje zjednodušený postup, ale uchádzajúce sa agentúry môžu podať prihlášku aj priamo EQAR. Rozhodnutia o prijatí prijíma výbor registra, ktorého členov menuje skupina E4 a iné zainteresované strany. Členmi EQAR sa môžu stať aj vlády, ale len v postavení pozorovateľa vo výbore. V prvých dvoch kolách registrácií v decembri 2008 a apríli 2009 bolo do EQAR prijatých deväť členov ENQA. Čoskoro sa plánuje prijatie ďalších.

Značný rozvoj infraštruktúry v oblasti zabezpečovania kvality v Európe v posledných niekoľkých rokoch je v súlade s odporúčaním z roku 2006 a s bolonským procesom. V oblasti zabezpečovania kvality je však veľká rôznorodosť subjektov a možno bude potrebné preskúmať a zlepšiť transparentnosť systému ako celku. Najmä agentúry v malých komunitách vysokoškolského vzdelávania stoja pred ďalšími výzvami pri dosahovaní skutočnej dôveryhodnosti za svojimi hranicami pôsobnosti. Existujú určité obavy, že členstvo agentúr v ENQA alebo dokonca ani ich registrácia v EQAR by nemuseli vytvárať potrebnú úroveň vzájomnej dôvery. Takáto dôvera je však základom transparentnosti a dôveryhodnosti v rámci EHEA ako celku.

Viacúrovňový systém agentúr a sietí môže byť ťažko čitateľný a použiteľný. Základnou podmienkou pre členstvo v ENQA a EQAR je dodržiavanie európskych noriem a usmernení a tieto dva orgány majú viacero spoločných členov, nie však všetkých. Bude teda potrebné vyvinúť ešte oveľa viac úsilia, kým sa v EHEA dosiahne čitateľný a jednoducho použiteľný systém zabezpečovania kvality. V mnohých prípadoch ešte stále nie je jasné, čo znamená akreditácia v jednej krajine, dokonca aj registrovanou agentúrou, v inej krajine. Takisto nie je jasné, ako je možné predchádzať zneužívaniu takejto akreditácie napr. v prípade inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, ktorá pôsobí v niekoľkých krajinách bez toho, aby na všetkých miestach ponúkala záruky, ktoré viedli k počiatočnej akreditácii. Pomohli by väčšie záruky, pretože dôveryhodnosť európskeho systému zabezpečovania kvality môže závisieť od najmenej dôveryhodnej agentúry akceptovanej alebo ponechanej v registri a od najslabšej inštitúcie vysokoškolského vzdelávania s akreditáciou od registrovanej agentúry.

---

14 www.qrossroads.eu

15 www.eqar.eu

Osvedčený postup

Spájanie síl: NVAO je spoločná agentúra zabezpečujúca kvalitu v Holandsku a Flámsku (Belgicko). Tieto územia majú spoločný jazyk, majú však značne rozdielne systémy vysokoškolského vzdelávania a tituly. Takáto jediná agentúra pomáha rozširovať zdroje hodnotenia a zvyšuje dôveryhodnosť pečatí kvality NVAO.[16]

Zvyšovanie objektivity: Rakúska akreditačná rada využíva takmer výlučne zahraničných hodnotiteľov a Rakúšania nemajú väčšinu v rade, ktorá prijíma rozhodnutia. Zvyšuje to medzinárodnú dôveryhodnosť tým, že sa takto zabráni podozreniam, že vlastné záujmy môžu deformovať akreditačné rozhodnutia.[17]

3.2. Zabezpečovanie kvality má ešte stále obmedzený európsky rozmer

V odporúčaní z roku 2006 sa členské štáty vyzývajú, aby umožnili inštitúciám vysokoškolského vzdelávania uchádzať sa o akreditáciu (alebo o iné pečate kvality) od registrovaných agentúr mimo ich vlastnej krajiny. Toto sa môže uskutočniť, iba ak je splnených súčasne niekoľko podmienok:

- inštitúcie vysokoškolského vzdelávania potrebujú dostatočnú autonómiu, aby mohli požiadať o zahraničnú pečať kvality,
- agentúry musia byť schopné, ochotné a musia mať povolené pôsobiť za hranicami svojho štátu,
- vlády štátov a agentúry zabezpečujúce kvalitu musia uznať registrované agentúry z iných krajín a uznávať ich závery.

Stále existuje iba niekoľko príkladov inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, ktoré sa uchádzajú o hodnotenia alebo akreditáciu od zahraničných agentúr, okrem prípadov agentúr zameraných na špecifické oblasti a niektorých kurzov vedúcich k získaniu spoločných diplomov. Len málo vlád otvorilo zabezpečovanie kvality vo svojej krajine iným registrovaným agentúram (jeden príklad sa však predsa nachádza v Holandsku). Univerzity a vysoké školy EHEA uchádzajúce sa o pečať kvality v danej disciplíne majú stále tendenciu obracať sa na agentúry v USA, ako je ABET[18]alebo AACSB[19]. Zdá sa však, že je čoraz viac agentúr, ktoré sa pripravujú na činnosť v oblasti zabezpečovania kvality mimo svojho vnútroštátneho kontextu.

Osvedčený postup

Odborné školy technického zamerania a technické univerzity z niekoľkých krajín získali akreditáciu francúzskej Commission du Titre d'Ingénieur (CTI). CTI vykonáva aj spoločné hodnotenia/akreditácie s inými agentúrami. Ekonomické školy/fakulty v rôznych krajinách získali „akreditáciu" od nemeckej agentúry ACQUIN. Nemecké inštitúcie vysokoškolského vzdelávania prejavili záujem o audit kvality, ktorý zabezpečuje švajčiarska agentúra (OAQ).

---

16 www.nvao.net
17 www.akkreditierungsrat.at
18 http://www.abet.org/the_basics.shtml
19 http://www.aacsb.edu/

Dve úspešné európske pečate kvality existujú už od obdobia pred rokom 1998: EQUIS v štúdiách manažmentu[20] a hodnotiaci program inštitúcií (Institutional Evaluation Programme, ďalej len „IEP“) združenia európskych univerzít[21]. Obidve ponúkajú prístup založený skôr na inštitúciách ako na programoch, využívajú výlučne medzinárodné hodnotiace komisie a v súčasnosti priťahujú záujem mimo Európy. Nedávno sa niekoľko novších iniciatív založených na špecifických oblastiach rozvinulo z tematických sietí v chémii a inžinierstve (obidve s finančnou podporou Komisie) alebo sú ešte iba vo fáze plánovania (napr. v hudobnej výchove).

Osvedčený postup

Pečať Eurochemistry sa začala na bakalárskej úrovni, ale teraz existuje aj na magisterskom a doktorandskom stupni. Udeľuje ju priamo sieť Eurochemistry programom, ktoré spĺňajú schválené normy[22].

Značka EUR-ACE v inžinierstve existuje na bakalárskej a magisterskej úrovni. Normy sa definovali na európskej úrovni, ale uplatňujú sa prostredníctvom vnútroštátnych agentúr zabezpečujúcich kvalitu, ktoré majú povolenie vydávať „značky“ EUR-ACE spolu s ich vnútroštátnou akreditáciou. Udelených už bolo niekoľko sto značiek, získať sa však ešte stále dajú len od siedmich vnútroštátnych agentúr [23].

Celkovo je však cezhraničné zabezpečovanie kvality stále obmedzené. V dôsledku toho majú zainteresované strany, najmä študenti, málo porovnateľných informácií, aby sa mohli informovane rozhodnúť o tom, kde a čo študovať.

3.3. Medzinárodné trendy: rastúca angažovanosť za transparentnosť

V rôznych častiach sveta vzniklo niekoľko nových sietí zabezpečujúcich kvalitu, ktoré niekedy používajú Európu ako referenčný model. Celosvetový dialóg o zabezpečovaní kvality sa zintenzívnil v rámci Medzinárodnej siete agentúr zabezpečujúcich kvalitu vysokoškolského vzdelávania (International Network for Quality Assurance Agency in Higher Education, ďalej len „INQAAHE“)[24].

Ďalším významným prvkom vývoja na európskej aj svetovej úrovni je zvyšujúci sa počet medzinárodných rebríčkov univerzít. Tieto rebríčky sa v komunite vysokoškolského vzdelávania často kritizujú pre ich metodologické nedostatky a jednorozmerný prístup (t. j. ich zameranie na úspechy vo výskume v prírodných vedách a za to, že prehliadajú výsledky univerzít v oblastiach, ako sú humanitné a spoločenské vedy, pedagogika a sociálna práca). Napriek týmto nedostatkom môžu byť rebríčky užitočným nástrojom na porovnávanie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a ich programov a rozlišovanie medzi nimi. Európska komisia nedávno začala štúdiu uskutočniteľnosti s cieľom vypracovať nový viacrozmerný a prispôsobený prístup ku globálnej klasifikácii univerzít[25]. Rozvíjanie nástrojov transparentnosti v úzkych konzultáciách so zainteresovanými stranami získalo podporu na ministerskej konferencii o bolonskom procese v roku 2009[26].

---

20 http://www.efmd.org
21 http://www.eua.be/events/institutional-evaluation-programme/home
22 http://ectn-assoc.cpe.fr/chemistry-eurolabels/default.htm
23 http://www.enaee.eu
24 http://www.inqaahe.org
25 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm
26 Vyhlásenie z Leuven-Louvain-la-Neuve, apríl 2009, http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/

Významné prvky vývoja v oblasti zabezpečovania kvality v Európe by sa mali posudzovať z hľadiska týchto trendov.

4. ZÁVERY A NÁVRHY ĎALŠIEHO ROZVOJA V OBLASTI ZABEZPEČOVANIA KVALITY V EURÓPE

Za posledných niekoľko rokov sa systém zabezpečovania kvality v Európe výrazne rozvinul, pokiaľ ide o vnútorné zabezpečovanie kvality v európskych inštitúciách vysokoškolského vzdelávania aj externé hodnotenie a akreditáciu inštitúcií a programov[27]. Vzniklo veľa nových agentúr a sietí zabezpečujúcich kvalitu, zvyšuje sa informovanosť o európskych normách a usmerneniach v oblasti zabezpečovania kvality a zvyšuje sa počet agentúr, ktoré sa pripravujú na zabezpečovanie kvality mimo svojho vnútroštátneho kontextu. Napriek tomuto celkove pozitívnemu vývoju sa zdá, že úplné vykonávanie odporúčania z roku 2006 si bude vyžadovať ďalšie úsilie vo viacerých oblastiach.

4.1. Pohľad na infraštruktúru v oblasti zabezpečovania kvality

Zdá sa, že niektoré prvky európskej infraštruktúry v oblasti zabezpečovania kvality si vyžadujú ďalšiu diskusiu s cieľom umožniť vyššiu úroveň dôvery medzi agentúrami, a teda aj dostatočnú úroveň transparentnosti pre používateľov a spoločnosť. Agentúry zabezpečujúce kvalitu sú ešte stále pomerne novým prvkom v EHEA. Budú musieť preukázať svoju nezávislosť a profesionalitu, aby si medzi zainteresovanými stranami vybudovali dôveru. Budú ďalej musieť presvedčiť svojich európskych partnerov, že ponúkajú dostatočnú úroveň porovnateľnosti, ktorá je dôležitým predpokladom krížového uznávania dosiahnutého vzdelania a podpory mobility študentov.

Komisia si uvedomuje riziko, že by mohlo vzniknúť príliš veľa agentúr, pričom by boli pomerne malé. Preto by stála za úvahu možnosť fúzie agentúr prostredníctvom existujúcich sietí zabezpečujúcich kvalitu (ENQA, ECA), napr. preskupením agentúr na základe regionálnej alebo jazykovej blízkosti. Agentúry by mohli takisto zvážiť rozšírenie rozsahu svojej pôsobnosti s cieľom zaoberať sa primeranejším spôsobom celoživotným vzdelávaním, diaľkovým vzdelávaním, elektronickým vzdelávaním, odborným, nadnárodným a súkromným vysokoškolským vzdelávaním.

Zreteľnejším rozlíšením úloh medzi ENQA, EQAR a ECA a výraznejším zameraním sa na prospech používateľov zabezpečovania kvality by sa mohla zvýšiť efektívnosť európskej infraštruktúry v oblasti zabezpečovania kvality. Zabezpečenie ľahkého on-line prístupu k celoeurópskemu zoznamu hodnotených inštitúcií a programov by sa mohlo prediskutovať ako priorita EQAR. Experiment Qrossroads, ktorý začalo ECA s podporou Európskej komisie, môže byť užitočným východiskom pre oveľa rozsiahlejšie databázy. Úzka spolupráca so sieťou NARIC-ENIC[28] pravdepodobne prehĺbi potenciál databázy prispievať k uznávaniu kvalifikácií a podporovať mobilitu.

4.2. Prehodnotenie európskych noriem a usmernení

Európske normy a usmernenia by sa mohli ďalej rozvíjať, aby zabezpečovanie kvality väčšmi súviselo s rozvojom EHEA, ako sa predpokladalo v odporúčaní z roku 2006. Táto činnosť by si vyžadovala, aby sa do nej zapojili agentúry a iné strany zainteresované na zabezpečovaní

---

27 Trendy V (Trends V), op.cit.

28 http://www.enic-naric.net

kvality v rámci bolonského procesu. V rámci takéhoto vývoja by sa mohli zvažovať tieto tri aspekty:

(1) Dodržiavanie hlavnej štruktúry (tri cykly) ako základnej požiadavky na kvalitu v EHEA. Bolo by to v súlade s európskym kvalifikačným rámcom (EQF) a kvalifikačným rámcom EHEA prijatým v roku 2005[29]. V usmerneniach by sa mal uviesť jasnejší odkaz na dodatok k diplomu a na ECTS, pretože sa vo väčšine krajín v plnej miere nevykonávajú.

(2) Normy kvality v EHEA by zahŕňali priority ako zamestnateľnosť a mobilita (v súlade s cieľom stanoveným pre mobilitu vo vyhlásení ministrov zodpovedných za bolonský proces v roku 2009).

(3) Normy pre vnútorné systémy zabezpečovania kvality inštitúcií vysokoškolského vzdelávania by sa mohli zohľadňovať aj v iných kľúčových rozmeroch, ako je kvalita služieb pre študentov celkovo[30], usmerňovanie v otázkach povolania/zamestnania pre študentov a absolventov[31], rozvíjanie spôsobilosti finančného hospodárenia a vykonávanie Európskej charty výskumných pracovníkov a Kódexu správania pre nábor výskumných pracovníkov[32].

4.3. Výraznejší európsky rozmer v oblasti zabezpečovania kvality

Možnosť, že by si inštitúcie vysokoškolského vzdelávania mohli vyberať spomedzi registrovaných agentúr, ako sa zdôrazňuje v odporúčaní z roku 2006, závisí od vzniku väčšieho počtu európskych pečatí kvality. Mohli by vychádzať zo širokých disciplinárnych odborov (skôr ako z úzkych oblastí profesionálnej špecializácie) a udeľovať by ich mohli buď jednotlivé špecializované agentúry, alebo by sa udeľovali spolu s vnútroštátnymi hodnoteniami v zodpovedajúcom odbore. Komisia podporuje rozvíjanie iniciatív tohto druhu[33].

Vnútroštátne agentúry zabezpečujúce kvalitu by sa mali podporovať pri rozvíjaní činností za ich hranicami a pri uchádzaní sa o uznávanie ich rozhodnutí v iných krajinách, napr. prostredníctvom dohovorov o vzájomnom uznávaní. Inštitúcie vysokoškolského vzdelávania by sa mohli podporovať pri využívaní služieb registrovaných agentúr mimo ich krajiny. Môže vzniknúť potreba objasniť prenosnosť vnútroštátnej akreditácie v rámci EHEA, ako aj otázku zabezpečovania kvality pre cezhraničné vysokoškolské vzdelávanie v rámci EHEA. Vzhľadom na rastúci význam kurzov vedúcich k získaniu spoločných a dvojitých diplomov v Európe by mohli byť užitočné presné zásady, aby sa zabránilo potrebe viacnásobných akreditácií.

Komisia podporuje rozvíjanie nástrojov transparentnosti dopĺňajúcich zabezpečovanie kvality, najmä tých, ktoré poskytujú porovnávajúci pohľad na kvalitu inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a ich programov. Patrí sem už uvedená štúdia uskutočniteľnosti o viacrozmernom prispôsobenom rebríčku univerzít[34].

---

29 http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/qf/overarching.asp
30 Bologna with Student eyes (Bologna očami študentov), ESU, 2009.
31 Vyhlásenie z Leuven-LLN, op.cit.
32 http://ec.europa.eu/eracareers/pdf/am509774CEE_EN_E4.pdf
33 http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc910_en.htm
34 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm

Medzinárodný dosah a dôveryhodnosť EHEA sa môže ďalej podporovať prostredníctvom spolupráce v oblasti zabezpečovania kvality s inými oblasťami sveta. Tento bod sa zdôrazňoval vo vyhlásení prvého politického fóra o bolonskom procese v Louvain-la-Neuve, v ktorom sa osobitne uvádzalo zabezpečovanie kvality ako oblasť konkrétnej spolupráce medzi 46 krajinami bolonského procesu a krajinami celého sveta.[35]

V tejto správe Komisia zdôraznila pozitívne prvky vývoja v oblasti zabezpečovania kvality vo vyššom vzdelávaní, ale predložila aj niekoľko návrhov na ďalšiu diskusiu a vývoj. Komisia by chcela vyzvať všetky zainteresované strany, aby sa nad touto správou zamysleli a zabezpečili primerané opatrenia nadväzujúce na odporúčanie z roku 2006. Komisia sa teší, že v roku 2012 bude môcť podať správu o ďalšom pokroku.

---

35 http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/forum/_Bologna_Policy_Forum_Statement_29April2009.pdf